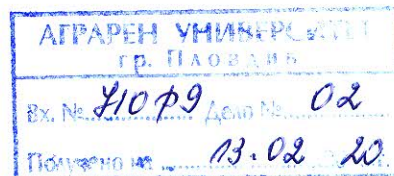


РЕЦЕНЗИЯ



върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен **“доктор”** по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научната специалност Организация и управление (селско стопанство и подотрасли)

Автор на дисертационния труд: ИЗЕТ ХАМЕЗ ХОТИ
задочен докторант към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд:
СТРАТЕГИЧЕСКО УПРАВЛЕНИЕ НА ЕНЕРГИЙНОТО ПРОИЗВОДСТВО
ОТ АГРАРНИ ПРОДУКТИ В КОСОВО

Рецензент: *Проф. д-р Нели Андреева Бенчева,*
Аграрен университет, гр. Пловдив; 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7 Администрация и управление, научната специалност Организация и управление, определена за член на научното жури със заповед № РД--16-15/ 14. 01.2020год. от Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата.

Изет Хамез Хоти е роден на 14.11.1960г. в Република Косово. Последователно е завършил е висше образование във Висшето педагогическо училище с Политехническо направление към Университета в Прищина и Висшето техническо училище, факултета по електротехника и компютърна техника, към Прищинския университет в Митровица. Той е получил магистърска степен, специалност Управление на информационния мениджмънт в Университет на Илирия-Прищина. Повече от 34 години работи в енергийния сектор на Косово. Заемал е различни длъжности като електротехник, инженер по инженерно строителство, технолог по оперативно планиране. През последните години се занимава и с обучение. Към момента е част от персонала на преподавателите в Центъра за професионално образование и обучение в Прищина. Преподавателската му дейност е свързана с професионално обучение на персонала, за нуждите на електроцентралата "Косово Б". Ръководител е на професионалната практика в службата за обучение към катедра „Инженеринг“. Отговаря за професионалната практика на студенти в различни технически направления в Университета в Прищина.

2. Актуалност на проблема.

Увеличаването на дела на производство на енергия от аграрни продукти е стратегическа цел в световен мащаб. Рационалното използване и производството на този вид енергия допринася за овладяване на негативните промени в климата и насърчаване на икономическия растеж и заетостта, за сигурна и достъпна енергия за потребителите. Насърчаване на производството и използването на енергия от аграрни продукти поставя общата рамка на дългосрочните, стратегически цели за развитие на този енергиен сектор.

В този контекст, считам, че избраната тема третира важни и актуални се въпроси, свързани с научните проучвания за изясняване на цялостната икономическа роля на биомасата използвана за производство на енергия. Особена роля в това отношение провеждането на задълбочено теоретично проучване за изграждането на модел за цялостна икономическа оценка, който взема предвид, както стратегическите, така и дългосрочните изисквания за енергийните доставки. В същото време се явява необходимостта и от по-подробен анализ на най-слабо разглежданите аспекти – като например социално и регионално разделение на доходите и работните места.

В дисертационния труд, като основен фокус на стратегическата рамка за управление на енергийното производство се поставят няколко актуални въпроса като:

- Какво е икономическото значение на използването на енергия от биомаса;
- До каква степен е целесъобразно да се използват държавни средства за преработка на биомаса;
- Какви са икономически ефекти от преработката на биомаса във връзка с различните цени на енергията;
- Каква е стойността на печалбите от биомаса на обществения пазар на отопление (детски градини, училища, болници) и какви са икономическите условия и трудности за условията на Косово.

Въпреки, че през последните години в Република Косово са публикувани много статии и научни изследвания, които засягат редица параметри на производството на енергия от аграрни продукти, липсва цялостно проучване върху проблемите на стратегическото управление на това производство, което е предмет на настоящия дисертационен труд за производство на енергия от биомасата.

Считам, че докторантът умело, със солидни обективни аргументи, различни подходи към проблемите, методите и източниците на данни за енергийното производство от аграрни продукти в Косово е обосновал актуалността на избраната тема.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Дисертационният труд се състои от 149 страници, от които 145 страници изложение, По отношение на структурата и съдържанието на дисертационния труд следва да посочим, че е постигнато добро и логично представяне на материала.

Целите, задачите и методите на изследването са изложени логично и последователно. За постигането на целите са решени седем научноизследователски задачи, които включват главно:

- Концептуално разясняване същността на стратегическото управление на енергийното производство;
- Литературен преглед на съществуващите методологии за анализ и оценка на ефектите от приложението на подхода на стратегическо управление;
- Адаптиране на методика за изследване, анализ и оценка енергийния сектор в Косово;
- Диагностика на земеделието като суровинна база за производство на електроенергия в Косово;
- Събиране, структуриране и синтез на емпирична информация относно целите на изследването;
- Анализ на съществуващите стратегии за управление на производството на електроенергия от аграрни продукти;

- Формулиране на политики и стратегии за повишаване на ефектите от прилаганите стратегии в сектора.

Реализирането на целите и задачите на изследването се постига чрез анализ и синтез на собствени емпирични изследвания и официални статистически данни.

Използваните методи за анализ са: системния подход, ретроспективен анализ, ситуационен анализ, сравнителен анализ, статистически методи, диагностичен анализ, прогностичен анализ и др.

Предложеният инструментариум позволява да се направи пълна и точна характеристика на получените резултати. Те представляват основа за защита на тезата и подтезите в дисертационния труд, че прилагането на стратегическия подход в управлението на производството на енергия от аграрни продукти е предпоставка за подобряване на качеството на околната среда. Биомасата има потенциал като енергиен ресурс да отговори на предизвикателства свързани с опазване на околната среда и подобряване на икономическата активност в селските райони. Използването на аграрни продукти от енергийния сектор на Република Косово подобрява устойчивостта на сектора чрез диверсификация на енергийните източници. Разработването на управленски стратегии води до подобряване на перспективите за развитие на земеделския сектор като източник на продукти за производство на енергия.

Защитата на тезата и подтезите се постига чрез извършване на анализ на енергийния потенциал на аграрния сектор и проектиране на стратегия за преработка на отпадъците от аграрния сектор.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Трудът е структуриран по следния начин: увод, три раздела, заключение и препоръки, списък на използваната литература. Използвани са 85 литературни източника. Резултатите от емпиричните изследвания са илюстрирани на 42 таблици и 11 фигури.

В представеният дисертационен труд са направени важни теоретични обобщения, решения и изводи за стратегическото управление на производството на енергия от аграрни продукти. Използваните методи и средства на експертна

оценка са позволили да се разкрият и оценят особеностите на различни продукти на земеделието за производство на енергия и специфичните характеристики на стратегическото управление на това производство.

В дисертацията се съдържат конкретни резултати и емпирични доказателства, които обективно отразяват реалните постижения на проведеното научно изследване. Приносите до голяма степен обогатяват научните знания за изследване и стратегическо управление на производството на енергия от биомаса, като перспективно направление за развитие на енергийния сектор в Косово.

Постигнатите резултати показват, че докторантът притежава задълбочена теоретична подготовка, знания и способност за самостоятелно научно изследване.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

В първи раздел е разработена стратегическа рамка за управление на производството на енергия в Косово. Разгледани са основни теоретични въпроси на използване на биомасата като енергиен ресурс. Коментирани са и основни понятия и дефиниции при изследване на енергийния потенциал на биомасата. В резултат на критичен анализ на становищата на водещи по темата автори е направен сполучлив опит да се дефинира собствено разбиране и становище на използване на енергийния потенциал от биомаса, като се характеризират предимствата и недостатъците на различните продукти и тяхната роля в процеса на производство на енергия.

В този контекст са поставени основни проблеми на използване на биомасата за производство на енергия. Направен е задълбочен анализ на резултатите на различни сценарии, както и оценка на различните технологии и програми. На тази база са оформени предложенията относно методиката на изследване. Поставени са и някои системни ограничения и е определен спектъра на цялостното изследване.

Акцентира се върху ползата от използването на топлинна енергия, която се получава от твърда биомаса, течна биомаса, основно утайките и отпадъчните води и от газообразна суровина. В тази връзка се разкрива необходимостта от разнообразни форми и методи за анализ на цялостната икономическа роля на

биомасата, която може да включва много показатели, действащи фактори, които са разгледани в този раздел. Освен търсенето на икономически ефекти от преработката на биомаса, докторантът предлага да се оценява и въздействието върху околната среда, създаване на нови работни места и растеж на доходите, както и дългосрочни стратегии, като например сигурността на доставките и цените. На основата на анализ докторантът предлага собствена схема на осмисляне на икономическата роля и ефекти от използването на биомаса за производство на енергия.

Вторият раздел на дисертационния труд съдържа аналитична част, която е посветена на анализ на данните за общото производство на биомаса от отпадъците от различни култури в Косово и особеностите и подходите за тяхното управление.

Изследването включва подробна оценка на енергийния потенциал на биомасата добивана от суровини и продукти на различни аграрни сектори.

В трети раздел се очертават стратегически насоки за управление на енергийното производство от аграрни продукти в Косово. Определя се разходния потенциал, който има решаващо значение за вземане на решения за развитието на нови енергийни мощности в Косово. Обоснована е необходимостта от подробна оценка на икономическите и технически възможности за използването на някои видове биомаса и са разкрити основните разходи за производство на енергия.

В дисертацията се съдържат конкретни резултати и емпирични доказателства, които обективно доказват ефективността от използване на различни видове биомаса за производство на енергия в Косово.

6. Приноси на дисертационния труд.

Приемам представените от докторанта научни приноси, от които **могат да се посочат следните по-важни:**

- Определени си и са изяснени основните понятия и дефиниции при използване на аграрните продукти като енергийни източници;
- Установени са основните рискове при използването на аграрните продукти за производството на енергия;

- Установени са ползите и разходите при производството на енергия от аграрни продукти.
- Предложен е проект за производство на енергия от отпадъци.

7. Критични бележки и въпроси.

Избраната тема на дисертационния труд е слабо изследвана от гледна точка на стратегическото управление на производство на енергия от аграрни продукти. В този смисъл винаги може да се търси основание за критични бележки по структурата, съдържанието, обхвата на изследването. Поради това си позволявам да направя и някои бележки и предложения:

- Редица постановки и в теоретичната и аналитичната част се нуждаят от по-ясна аргументация, подкрепени с конкретни резултати от собственото изследване.
- Методичната част на изследването не е достатъчно конкретна и ясно обособена като самостоятелна част. На места е необходима по-ясна позиция и постановки по методически въпроси.
- Липсват изводи след всеки раздел и конкретни препоръжки и стратегии за развитие на енергийния сектор чрез използване на различни продукти от аграрните сектори на Косово.

Надявам се, че тези бележки, които не намаляват стойността на дисертационния труд, ще се имат предвид от докторанта в неговата бъдеща изследователска работа.

8. Публикувани статии и цитирания.

Представеният автореферат отразява коректно съдържанието на дисертационния труд. В него в синтезиран вид са изложени основни моменти от дисертацията: обща характеристика; съдържание и постройка на работата; научни приноси; публикации по въпросите на дисертационния труд. Във връзка с

дисертационният труд са публикувани четири статии. Общият брой на постигнатите точки е 30, което отговаря на минималните изисквания за придобиване на ОНС „доктор“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научните и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на ИЗЕТ ХАМЕЗ ХОТИ образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност Организация и управление (селско стопанство и подотрасли).

Дата: 27.01. 2020г.
гр. Пловдив

РЕЦЕНЗЕНТ:
(проф д-р Нели Бенчева“)